

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри правового
регулювання економіки
Протокол № 7 від 15.12.2023

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної
роботи

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	всі
Спеціальність	всі
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	всі

Статус дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробник:

к.е.н.

Світлана ГЛУЩЕНКО

Завідувач кафедри
правового регулювання економіки

Юрій ШИНКАРЬОВ

Харків

2023

ВСТУП

Глобалізації світової економіки, посилення зовнішніх інтеграційних процесів, широкомасштабне співробітництво України з міжнародними структурами та інституціями, спрямованість зовнішньополітичного курсу на інтеграцію до структур ЄС, а також значний рівень розвитку торговельно-економічних відносин України та ЄС зумовлюють необхідність вивчення основ міжнародного права та права ЄС майбутніми спеціалістами органів державної влади та місцевого самоврядування, установ, організацій, а також комерційних і виробничих підприємств. Знання змісту міжнародного права та комунітарного права ЄС та основних принципів його побудови і функціонування, вміння їх правильно тлумачити та застосовувати в умовах демократизації української держави та інтеграції її економіки до світових та європейських структур є необхідною умовою правомірної та ефективної діяльності цих органів, установ, організацій та підприємств і їх посадових осіб.

Метою навчальної дисципліни «Міжнародне право та право ЄС» є поглиблення правового світогляду здобувачів, формування професійних уявлень про міжнародну правову систему та правову систему Європейського Союзу, створення теоретичних уявлень про предмет, методи, принципи, галузі, підгалузі, інститути та норми міжнародного права та права ЄС, формування вмінь студентів правильно використовувати норми міжнародного права та права ЄС у своїй діяльності.

Завданнями навчальної дисципліни є: формування розуміння сутності та особливостей інтеграційних процесів у Європі, основних засад міжнародного права, основних теоретичних засад і генези європейської єдності, інституційних, правових, економічних аспектів функціонування Європейського Союзу, євроінтеграційної політики України.

Предметом навчальної дисципліни є система правових відносин стосовно регулювання міжнародних відносин, також підстави, виникнення, здійснення міжнародних правових норм, та практика реалізації відповідних норм суб'єктами міжнародного права

Об'єктом навчальної дисципліни є міжнародні відносини, які складаються з приводу певних матеріальних і нематеріальних благ; у національному праві внутрішньодержавні відносини, які складаються з приводу тих самих благ і благ, що перебувають цілком у юрисдикції конкретної держави.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
. Володіти навичками публічних виступів, дискусій, проведення занять..	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

<p>Вміти розробляти та кваліфіковано застосовувати нормативноправові акти в різних сферах юридичної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Здатність бути критичним і самокритичним. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
<p>Використовувати знання та вміння для надання кваліфікованих юридичних висновків й консультацій в конкретних сферах юридичної діяльності.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність бути критичним і самокритичним. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.</p>
<p>Вміти використовувати, для професійної діяльності, наявні та доступні інформаційні бази даних, вміти критично аналізувати інформацію, що міститься в них та оцінювати її.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Здатність бути критичним і самокритичним. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p>

	<p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.</p>
<p>Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p> <p>Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.</p> <p>Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.</p> <p>Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.</p>
<p>Використовувати комп'ютерні програмами, необхідні у правничій діяльності.</p>	<p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p> <p>Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.</p>

<p>Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації. Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.</p>
<p>Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.</p>	<p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини . Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.</p>
<p>Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини . Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології</p>

	<p>необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p> <p>Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.</p> <p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p> <p>Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.</p>
<p>Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p> <p>Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.</p> <p>Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.</p>
<p>Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.</p>	<p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p> <p>Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.</p> <p>Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.</p>

	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.
Здійснювати правовий супровід діяльності суб'єктів господарювання.	Усвідомлення впливу правових норм на економічні, зокрема, господарські відносини. Знання і розуміння завдань, принципів, доктрин, а також змісту правових інститутів господарського права та господарського процесуального права. Здатність здійснювати правовий супровід діяльності суб'єктів господарювання.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Міжнародне право

Тема 1. Поняття та особливості міжнародного права

- 1.1. Міжнародне право в системі міжнародних відносин
- 1.2. Співвідношення міжнародного права та міжнародного приватного права.
- 1.3. Система міжнародного права. співвідношення міжнародного та національного права.
- 1.4. Джерела міжнародного права.
- 1.5. Договір та звичай як основні джерела міжнародного права.
- 1.6. Поняття та види норм міжнародного права.
- 1.7. Імперативні та диспозитивні норми. Норми «*jus cogens*».
- 1.8. Фундаментальні принципи міжнародного права.

Тема 2. Суб'єкти міжнародного права

- 2.1. Поняття та види суб'єктів міжнародного права.
- 2.2. Основні ознаки суб'єкта міжнародного права.
- 2.3. Держави – основні суб'єкти міжнародного права. Види держав як суб'єктів міжнародного права.
- 2.4. Міжнародна правосуб'єктність націй та народів, які борються за незалежність.
- 2.5. Особливості міжнародної правосуб'єктності міжнародних міждержавних організацій.
- 2.6. Міжнародна правосуб'єктність «державо подібних» утворень.
- 2.7. Правосуб'єктність міжнародних організацій.
- 2.8. Проблема міжнародної правосуб'єктності фізичних осіб.
- 2.9. Визнання в міжнародному публічному праві. Форми та види визнання.
- 2.10. Правонаступництво в міжнародному публічному праві, його види.

Тема 3. Право міжнародних договорів

- 3.1. Поняття та юридична природа міжнародних договорів.

- 3.2. Віденська конвенція про право міжнародних договорів.
- 3.3. Кодифікація міжнародних договорів.
- 3.4. Види міжнародних договорів.
- 3.5. Порядок укладання, форми, структура, мова та найменування договорів.
- 3.6. Підписання та ратифікація, анулювання та денонсація міжнародних договорів.
- 3.7. Законодавство України про міжнародні договори.

Тема 4. Населення, територія та інші простори в міжнародному праві

- 4.1. Поняття та склад населення та громадянства.
- 4.2. Громадянство та його значення для міжнародного права. Основні способи набуття та втрати громадянства.
- 4.3. Поняття іноземця. Режим іноземців та міжнародне право. Допуск на територію, висилка і обов'язки іноземців. Дипломатичний захист, що надається іноземцям державою їхнього громадянства. Особи з подвійним громадянством та особи без громадянства.
- 4.4. Біженці та переміщені особи. Правове положення працівників–мігрантів. Поняття політичного притулку та умови його надання.
- 4.5. Поняття та значення території в міжнародному публічному праві. Види території.
- 4.6. Державна територія (поняття і склад). Делімітація та демаркація кордону. Міжнародні простори.
- 4.7. Відкрите море та повітряний простір над ним. Морське дно та його надра за межами національної юрисдикції. Міжнародні ріки та канали.
- 4.8. Міжнародно-правовий режим Антарктики. Система Договору про Антарктику. Правовий режим Арктики.

Тема 5. Право та відповідальність міжнародних організацій. Міжнародне співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю

- 5.1. Історичні аспекти створення міжнародних організацій.
- 5.2. Поняття та види міжнародних організацій. Правосуб'єктність міжнародних організацій.
- 5.3. Організація Об'єднаних Націй: історія створення, правовий статус, головні органи.
- 5.4. Регіональні міжнародні організації.
- 5.5. Організація Північноатлантичного договору (НАТО).
- 5.6. Міжнародні конференції.
- 5.7. Поняття та підстави міжнародно-правової відповідальності. Поняття та види міжнародних правопорушень. Види та форми відповідальності. Інститут об'єктивної відповідальності держав.
- 5.8. Санкції в міжнародному публічному праві. Міжнародний кримінальний суд. Міжнародні злочини та злочини міжнародного характеру. Багатосторонні міжнародні угоди по боротьбі зі злочинністю. Організаційно-правові форми міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю. Боротьба з міжнародним тероризмом,

незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин. Міжнародно-правове регулювання видачі злочинців (екстрадиція).

5.9. Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол): історія створення, основні органи.

Тема 6. Міжнародне гуманітарне, дипломатичне, консульське право

6.1. Історичні аспекти виникнення та розвитку міжнародного гуманітарного права.

6.2. Поняття та види збройних конфліктів. Правові наслідки початку збройного конфлікту. Учасники збройних конфліктів. Режим військового полону.

6.3. Правовий статус нейтральних держав.

6.4. Режим військової окупації.

6.5. Захист цивільного населення і цивільних об'єктів під час збройного конфлікту.

6.6. Закінчення збройного конфлікту та його міжнародно-правові наслідки.

6.7. Органи зовнішніх зносин держави.

6.8. Поняття та джерела дипломатичного та консульського права. Дипломатичні представництва. Функції дипломатичних представництв. Голова та персонал дипломатичного представництва. Дипломатичні привілеї та імунітети. Консульські установи. Голова та персонал консульської установи. Консульські привілеї та імунітети.

6.9. Постійні представництва держав при міжнародних організаціях. Спеціальні місії.

Змістовий модуль 2. Право Європейського Союзу.

Тема 7. Вступ до права Європейського Союзу: основні етапи

еволюції.

7.1. Мета, завдання, принципи діяльності ЄС, їх практичне значення.

7.2. Цінності ЄС (людська гідність, свобода, демократія, рівність, верховенство права та повага до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин), їх юридичне значення значення (ст.3Договору про ЄС, ст. 7 Договору про ЄС, ст.49 Договору про ЄС).

7.3. Еволюція правосуб'єктності ЄС. Лісабонський договір і питання правосуб'єктності ЄС. Міжнародна правосуб'єктність ЄС та способи її реалізації. Правосуб'єктність ЄС за національними правом держав-членів.

7.4. Місце ЄС серед інших міжнародних організацій (ООН, НАТО, Рада Європи, Організації з питань безпеки і співробітництва у Європі, Світова організація торгівлі). Європейська асоціацією вільної торгівлі (ЄАВТ) як альтернатива Європейським співтовариствам, її сучасний правовий статус.

7.5. Правовий статус Європейського економічного простору.

7.6. Компетенція Європейського Союзу, її характер, зміст та види. Джерела компетенції ЄС. Реалізація компетенції ЄС.

7.7. Застосування принципів субсидіарності та пропорційності. Правове забезпечення принципів субсидіарності та пропорційності. Правові наслідки порушення принципів субсидіарності та пропорційності.

7.8. Юридичні процедури розширення компетенції ЄС. Можливість повернення компетенції ЄС державам-членам. Основні концепції правової природи ЄС. ЄС – міждержавне утворення *suigeneris*.

Тема 8. Європейський Союз як суб'єкт права: членство, компетенція, та сфери діяльності.

8.1. Правові основи членства держав у Європейському Союзі.

8.2. Вимоги до держав, які бажають вступити до ЄС. Юридичний статус і зміст формальних вимог, які закріплені в Договорі про ЄС та Копенгагенських критеріях членства 1993 р. Процедура набуття членства в ЄС, її стадії. Правова природа та зміст договорів про приєднання (вступ) нових держав-членів.

8.3. Питання про вихід з ЄС. Правові підстави та процедура призупинення деяких прав держав-членів ЄС.

8.4. Правовий статус держав-членів ЄС. Вплив європейської інтеграції на обсяг суверенних прав держав-членів ЄС і їх здійснення.

8.5. Виконання державами-членами зобов'язань за установчими договорами ЄС: принципи лояльності та солідарності. Принцип верховенства права ЄС щодо національного права держав-членів (справи *VanGendenLoos* та *Costa v. ENEL*). Принцип прямої дії права ЄС у національному праві держав-членів (справа *VanGendenLoos*) Посилене співробітництво: умови та процедура участі держав-членів.

Тема 9. Інституційна структура Європейського Союзу

9.1. Будова інституційної системи ЄС: інститути, органи, агенції. Джерела правового статусу інституційної системи ЄС. Визначення та різниця між статусом інститутів, органів, агенцій ЄС. Інтереси, які представляють інститути, органи, агенції ЄС.

9.2. Основоположні принципи інституційної системи ЄС: принцип інституційної рівноваги, принцип пріоритету норм права ЄС, принцип пропорційності та субсидіарності.

9.3. Європейський Парламент, Європейська Рада, Рада ЄС, Європейська Комісія, Європейський Центральний банк, Рахункова палата: їх правовий статус, склад і порядок формування, організаційна структура, повноваження.

9.4. Судова система ЄС: склад, порядок формування, юрисдикція. Правова природа рішень Суду ЄС.

9.5. Статус, функції та завдання агенцій та інших органів ЄС. Джерела їх правового статусу.

9.6. Економічний та соціальний комітет, Комітет регіонів, Омбудсман, Європейський інвестиційний банк, Європейське поліцейське відомство (Європол), Євроюст, Європейська оборонна агенція.

Тема 10. Право Європейського Союзу: поняття і джерела.

10.1. Право ЄС: поняття, структура, дія у часі та просторі. Співвідношення понять «право ЄС» «європейське право». Співвідношення права ЄС з національним правом держав-членів.

10.2. Принцип верховенства права ЄС щодо національного права держав-членів: історія становлення принципу, поняття, особливості застосування в окремих державах-членах. Принцип прямої дії права ЄС у національних правопорядках

держав-членів: історія становлення принципу, поняття, умови визнання, відмінність від прямого застосування.

10.3. Співвідношення права ЄС з міжнародним публічним правом. Принципи права ЄС: поняття, класифікація, джерела.

10.4. Поняття «джерела права ЄС»: види та ієрархія. Зміст поняття *acquis communautaire* («здобуток співтовариства») та особливості застосування цього поняття в законодавстві України.

10.5. Загальна характеристика установчих договорів ЄС як джерел первинного права ЄС: структура, порядок внесення змін, географічна і темпоральна сфери дії.

10.6. Загальна характеристика джерел вторинного права ЄС.

10.7. Регламент і директива як джерела право ЄС.

10.8. Правові акти *suigeneris* як джерела права ЄС. Індивідуальні та рекомендаційні акти ЄС: види, юридична сила, правове значення. Міжнародні договори як джерела права ЄС.

10.9. Питання про існування правила прецеденту щодо рішень Суду ЄС.

10.10. Загальні принципи права: поняття, місце в ієрархії джерел права ЄС.

Тема 11. Основи правового статусу людини та громадянина в Європейському Союзі.

11.1. Нормативно-правові акти, що регулюють основи правового статусу людини та громадянина в ЄС.

11.2. Роль прецедентного права Суду ЄС.

11.3. Хартія про основоположні права Європейського Союзу 2000 р., її юридична сила, структура та зміст. Особливості класифікації прав у Хартії.

11.4. Принципи правового статусу людини та громадянина в ЄС: принцип рівності, принцип поваги прав людини та основних свобод, принцип гарантованості і пріоритету прав людини і основних свобод.

11.5. Гарантії прав та свобод людини та громадянина в ЄС: інституціональні, процесуальні та матеріальні.

11.6. Особливості приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 р.

11.7. Інститут громадянства ЄС: історія становлення, природа, порядок набуття та втрати. Основні права громадян ЄС: свобода пересування та проживання в межах території Європейського Союзу, політичні права, право на звернення до органів ЄС, право на дипломатичний та консульський захист, право доступу до документів інститутів ЄС, право громадянської ініціативи щодо законопроектів. Допустимі обмеження здійснення прав і свобод, їх межі. Основні обов'язки громадянина ЄС.

Тема 12. Правові засади внутрішнього ринку Європейського Союзу. Право європейського союзу в сфері боротьби зі злочинністю

12.1. Передумови та етапи формування внутрішнього ринку Європейського Союзу. Основні «свободи» внутрішнього ринку: вільний рух товарів; вільне пересування осіб; вільний рух капіталу.

12.2. Поняття економічного і валютного союзу держав – членів ЄС та етапи його створення.

12.3. Мета та сутність спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Інституції Європейського Союзу, наділені компетенцією реалізації спільної зовнішньої політики і політики безпеки.

12.4. Поняття простору свободи, безпеки і юстиції, а також основні засади спільної політики держав – членів Європейського Союзу щодо прикордонного контролю, надання притулку та імміграції, співпраці судів у цивільних та кримінальних справах, співпраці органів поліції та роль у її здійсненні Європолу.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1.Завдання 1.	Для оволодіння темою при підготовці до практичних занять треба приділити основну увагу наступним термінам: предмет науки, методи науки, фундаментальні принципи міжнародного права. При підготовці необхідно: - визначення галузі міжнародного права, її складових частин; - особливості системи міжнародного права; - перелік функцій міжнародного права; - вивчити загальні принципи міжнародного права; - охарактеризувати систему міжнародного права та обґрунтувати її використання в Україні.
Тема 2. Завдання 2.	Для оволодіння темою при підготовці до семінарських занять треба приділити основну увагу наступним термінам: суб'єкт міжнародного права, визнання, правонаступництво держав. З метою успішного засвоєння цієї теми необхідно: - визначення суб'єктів міжнародного права та їх видів; - встановити особливість міжнародної правосуб'єктності державоподібних утворень; - висвітлити форми, типи та способи визнання держав; - поняття міжнародного визнання, його форм та видів; - виникнення правонаступництва та його елементів; - дати визначення поняттю «правонаступництво урядів»; - працювати з міжнародно-правовими актами, що регулюють питання суверенітету держави, правопріємництва держав, тлумачення їх, приводити сучасні приклади визнання та правопріємництва.
Тема 3. Завдання 3.	Для оволодіння темою при підготовці до семінарських занять треба приділити основну увагу наступним термінам: міжнародний договір, конвенція, статут. З метою успішного засвоєння цієї теми необхідно: - визначення поняття міжнародного договору; - порядок укладання, форми, структура, мова та найменування договорів; - сторони в міжнародному договорі; - працювати з міжнародно-правовими актами, що регулюють питання підписання та ратифікація, анулювання та денонсація міжнародних договорів.

Тема 4. Завдання 4.	Міжнародні стандарти захисту прав людини їх класифікація. Історія становлення, значення Статуту ООН для розвитку міжнародних стандартів. Основні напрямки розвитку галузі – створення універсальних позитивних юридичних актів, юридичних актів, пов'язаних із грубими порушеннями прав людини, у тому числі невід'ємних – природних прав, створення юридичних актів, що регулюють статус людини в особливо несприятливих ситуаціях. Зобов'язання держав щодо фізичних осіб, що знаходяться під її юрисдикцією. Поняття населення держави – громадяни, негромадяни, осіб які мають підтвердження приналежності до громадянства іншої, третьої держави, і не мають такого.
Тема 5. Завдання 5.	Для оволодіння темою при підготовці до семінарських занять треба приділити основну увагу наступним термінам: НАТО, ООН, РЄ. З метою успішного засвоєння цієї теми необхідно: - визначення етапів виникнення міжнародних організацій; - визначення та роль ООН; - надати аналіз за допомогою правової оцінки текстів нормативноправових актів, що стосуються діяльності та повноважень міжнародних організацій (ООН, НАТО); - висвітлити історичні передумови виникнення таких міжнародних організацій як ООН, НАТО; - надати повну характеристику та структуру ООН, НАТО.
Тема 6. Завдання 6.	Поняття в галузі міжнародного гуманітарного права. Міжнародні стандарти у сфері прав людини та їх закріплення в міжнародних документах. Міжнародно-правова регламентація правового становища населення. Правовий стан іноземців, осіб без громадянства (апатридів), осіб з подвійним громадянством (біпатридів). Міжнародно-правові питання громадянства. Право притулку. Міжнародні органи із захисту прав людини. Європейський Суд з прав людини.
Тема 7. Завдання 7.	Секторальна інтеграція в Європі. Паризька угода (1951) та створення Європейського об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС). Цілі та інститути ЄОВС. Римські угоди (1957) та створення Європейського економічного Союзу (ЄЕС) та Євроатому. Поглиблення й розширення «Спільного ринку» (1969-1973). Розширення ЄЕС: Великобританія, Ірландія, Данія. Ломейська конвенція. Застій євробудівництва (1974-1984). Єдиний європейський акт (1986) і розширення інтеграції та політичного співробітництва в Європі. Маастріхтський договір і трансформація європейських спільнот в Європейський Союз (ЄС). Шенгенські домовленості та процеси європейської інтеграції. Правове співробітництво (гармонізація правових систем країн-членів та внутрішньої політики) – третя опора ЄС.
Тема 8. Завдання 8.	Поняття та визначення права Європейського Союзу. Структура права Європейського Союзу. Співвідношення європейського права та права Європейського Союзу. Право Європейського Союзу в системі міжнародного права. Суб'єкти права Європейського Союзу. Загальні

	<p>принципи права Європейського Союзу. Принцип <i>lex posterior derogat priori</i> у праві Європейського Союзу. Дія норм європейського права у часі та просторі. Юрисдикція співтовариств та право Європейського Союзу. Співвідношення права Європейського Союзу з національним правом держав-членів. Розподіл повноважень між Співтовариством і державами-членами. Пряме застосування права Європейського Союзу. Доктрина верховенства права Європейського Союзу.</p>
Тема 9. Завдання 9.	<p>Поняття та розвиток інституціональної системи Європейського Союзу. Співвідношення понять «інститут Європейського Союзу» та «орган Європейського Союзу». Основні та допоміжні інституції Європейського Союзу. Правовий статус Європейської Ради в системі органів Європейського Союзу, її відносини з Радою Європейського Союзу. Склад, порядок формування та скликання Європейської Ради. Рішення Європейської Ради. Місце Європейського Парламенту в системі органів Європейського Співтовариства. Порядок формування Європейського Парламенту. Функції та повноваження Європейського Парламенту. Структура й організація роботи Європейського Парламенту. Склад та порядок формування Ради Європейського Союзу. Повноваження Ради Європейського Союзу. Порядок та способи ухвалення рішень Радою Європейського Союзу</p>
Тема 10. Завдання 10.	<p>Співвідношення права ЄС та міжнародного права. Норми міжнародного права як частина права ЄС (принцип <i>pastra sunt servanda</i>). Розподіл договірної компетенції між ЄС та державами-членами як фактор взаємодії міжнародного права з правом ЄС. Принцип примату права ЄС (вища юридична сила норм права ЄС у разі колізії з нормами національного права держав-членів). Справа 11/70 «Internationale Handelsgesellschaft» [1970]. Положення конституційних актів держав-членів щодо закріплення принципу примату права ЄС. Характерні риси і особливості ЄС. Цілі та принципи ЄС. Членство в ЄС. Поняття компетенції ЄС. Поділ компетенції ЄС на внутрішню та зовнішню, явно виражену та дорозумілу, а також виключну, спільну з державами-членами, доповнюючу та спеціальну.</p>
Тема 11. Завдання 11.	<p>Поняття громадянства ЄС. Хартія Європейського Союзу про основні права: значення та зміст. Правовий статус людини і громадянина у засновницьких договорах ЄС. Деякі інститути ЄС, що діють у сфері захисту прав людини. Приєднання Європейського Союзу до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. «Хартія основних прав ЄС» втілення вірності держав-членів ЄС європейським і міжнародним принципам і стандартам з захисту прав людини і основних свобод.</p>
Тема 12. Завдання 12.	<p>Спільна політика Європейського Союзу в галузі боротьби зі злочинністю. Предмет спільної політики ЄС з питань кримінального права, правові форми її реалізації.</p>

	Інформаційно-правові, організаційні та технічні заходи ЄС у сфері боротьби зі злочинністю. Законодавчі акти Європейського Союзу з питань кримінального права і процесу. Кримінально-правова кваліфікація злочинних діянь у законодавстві ЄС. Міри кримінальної відповідальності та види покарань, встановлені законодавством ЄС для фізичних і юридичних осіб. Законодавство ЄС у сфері економічної злочинності, незаконного обігу наркотичних засобів, корупції та інших категорій злочинів. Антитерористичне законодавство ЄС. Захист прав потерпілих у кримінальному процесі
--	---

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл.

3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Огляд чинного законодавства за темою. Вирішення практичних завдань по темі.
Тема 2.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.
Тема 3.	Огляд чинного законодавства за темою.
Тема 4.	Вирішення практичних завдань по темі.
Тема 5.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.
Тема 6.	Огляд чинного законодавства за темою.
Тема 7.	Вирішення практичних завдань по темі.
Тема 8.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.
Тема 9.	Огляд чинного законодавства за темою.
Тема 10.	Вирішення практичних завдань по темі.
Тема 11.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.
Тема 12.	Огляд чинного законодавства за темою.

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція (Тема 1 - 12).

Наочні (презентація (Тема 1 - 12).

Практичні (практична робота (Тема 1 - 12), семінари-дискусії (Тема 1 - 12)

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль.

Семестровий контроль проводиться у формах диференційованого заліку або заліку.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

– для дисциплін з формою семестрового контролю залік – сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: Індивідуальні навчально-дослідні завдання (60 балів), письмова контрольна робота (25 балів), колоквиум (5 балів), есе (10 балів),

Семестровий контроль: Залік

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Мельченко, Р. Г. Міжнародне право [Текст] : навч. посіб. / Р. Г. Мельченко ; . — Харків : Право, 2020. — 107 с. Режим доступу: <https://library-service.com.ua:8443/khkhneu/DocumentDescription?docid=KhKNEU.BibRecord.208409>
2. Міжнародне право : підручник / А. В. Войціховський ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2020. – 544 с.
3. Міжнародне публічне право: основи теорії : навчально-методичний посібник / Х. Н. Бехруз, С. С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 252 с.
4. Міжнародне публічне право: навч.-метод. посібник / Н.В. Кирилюк, А.З. Маник, С.М. Задорожна. Чернівці, Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2021. 268 с.

5. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.
6. Право Європейського Союзу : підручник / [Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.] ; за ред. Р. А. Петрова. - Вид. 9-те, змінене ідопов. - Харків :Право, 2019. - 442 .с
7. Право Європейського Союзу : навч.-метод. посіб. для практ. занять та самот. роботи для студ. бакалавр. за спец. «081» Право / С. В. Ківалов, М. Р. Аракелян, Ю. Ю. Акіменко та ін. ; за ред. М. Р. Аракеляна ; НУ "ОЮА". Одеса, 2019. 144 с.
8. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посіб. для підгот. до зовн.незалеж.оцінювання/ Сироїд Т.Л., Гавриленко О.А., Фоміна Л.О.; за заг. ред. Сироїд Т.Л.- 4-е вид., перероб. і допов.- Харків: Право, 2021.462с.
9. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у чотирьох книгах. / за заг. ред. В.І. Муравйова. Київ: «Ін Юре», 2019. - 542 с
10. Право Європейського Союзу: підручник / за ред. Р.А. Петрова. Харків: «Право», 2019.

Додаткова

11. Міжнародне право. Методичні рекомендації до практичних завдань і самостійної роботи студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. О.М. Доценко; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. — Електрон. текстові дан. (123 КБ). — Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. — 36 с. — Загол. з титул. екрану. — Бібліогр.: с. 34-35. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/27410/1/2021-%d0%94%d0%be%d1%86%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9e%20%d0%9c.pdf>
12. Рогова О. Г. Фрагментація міжнародного права: трансформація доктрини чи наукового дискурсу. / О. Г. Рогова, О. Г. Остапенко // Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. - Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. - Вип. 94. - С. 99-109. Режм доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28246>
13. Корнеєва Г.Ю. Проблеми співвідношення міжнародного та національного права / Г.Ю. Корнеєва // Розвиток України очима молоді: соціальні, економічні та правові аспекти: Всеукраїнська наук.-практич. конф. молодих вчених та студентів, м. Харків, 18 квітня 2013 року. - Х.: ВБ «Фактор», 2013. - 2450 с. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/4640>
14. Міжнародне право. Методичні рекомендації до практичних завдань і самостійної роботи студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. О. М. Доценко. – Електрон. текстові дан. (123 ККБ). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 36 с. – Загол. з титул. екрану. Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27410>

15. Статут Організації Об'єднаних Націй. Видано Департаментом громадської інформатики та виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини. Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> (дата звернення 30.08.2023 р.)
16. Загальна декларація прав людини. ООН; Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення 30.08.2023 р.)
17. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення 30.08.2023 р.)
18. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text (дата звернення 30.08.2023 р.)
19. Резолюція 3187 (XXVIII) Генеральної Асамблеї ООН "Повернення творів мистецтва країнам - жертвам експропріації"

Інформаційні джерела:

20. Офіційний веб-сайт Європейського Союзу – https://europa.eu/european-union/index_en - <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
21. Офіційний веб-сайт Суду Європейського Союзу - https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/de/
22. Офіційний веб-сайт Європейської Комісії <https://ec.europa.eu/>
23. Європейський суд з прав людини (офіційний веб-портал) – <http://www.echr.coe.int/echr/>
24. Національна академія наук України (головний портал) – <http://www.nas.gov.ua/Pages/default.aspx>
25. Національна академія правових наук України – <http://www.aprnu.kharkiv.org/>
26. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України – <http://www.niss.gov.ua>
27. Урядовий портал (єдиний веб-портал органів виконавчої влади України) – <http://www.kmu.gov.ua/control/>
28. Міжнародна організація праці – <http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>
29. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>